

980807-3

Každý (nebo přinejmenším téměř každý) jistě bez potíží nahlédne, že s „pravdou“ to je jinak a zejména obtížnější než s trojúhelníky. Pseudo-postmoderní důraz na pluralitu, relativitu a subjektivitu „pravd“ sice jako by byl ve shodě s tím, že také trojúhelníky si lidé museli vymyslet a vytvořit, ale na druhé straně je v naprostém rozporu s tím, že pravouhlý trojúhelník je naprosto týž, když o něm dnes přemýšlíme (nejen my, ale lidé po celém světě!), jako byl v dávných dobách, když o něm přemýšleli lidé jako Thalés nebo Pythagoras (oběma je připisováno po jedné ze dvou významných geometrických vět). Bylo by absurdní, kdyby si každý vymýšlel své „trojúhelníky“, docela odlišné od těch, které by si zase vymýšleli jiní lidé, a kdyby si každý – pokud by měl chuť – budoval svou vlastní „geometrii“. Pokud je tedy pravda něco jako výmysl, pak by to vydrželo tolik staletí být závažným tématem jen za předpokladu, že si každý nemůže pod tím slovem myslet co chce a že nejde jen o něco tak soukromého, jako je estetický dojem nebo soukromý zážitek apod. Tento důvod také platil po celou dobu od vynálezu pojmů a pojmovosti, tedy také od ustavení filosofie jako oné zvláštní myšlenkové disciplíny, pro kterou právě otázka pravdy je výsostným tématem. Závěry, které z toho filosofové vyvozovali, byly však hluboce mylné. Mylnost těchto závěrů bohužel dodnes nebrání tomu, aby ovládaly obecné mínění (pokud je vůbec na otázce pojetí pravdy nějak interesováno; pokud jde o pravdu samu, pak se každý z nás jistě už mnohokrát dostal do situace, kdy se pro něho stala konkrétní záležitostí eminentní důležitosti). Pravda byla pojímána vskutku po geometrickém vzoru: tak jako je trojúhelník jednou myšlený nadále vždycky neměnně týž, je-li myšlen znovu nebo někým jiným a v jiných staletích atd., takyla pravda chápána jako stejně věčná, neměnná, po všechny věky vždy totožná – a ergo neživá (neboť život je nezbytně spojen se změnou). V tom však nebyla pravda žádnou výjimkou, to platilo o každé pravé skutečnosti, o každém pravém jsoucnu. Původní filosofická otázka po celku (veškerenstvu) a jeho totožném základu (který byl chápán jako živý, protože jinak by se nemohl stát počátkem ani kořenem živých bytostí) se změnila (hlavně pod elejským vlivem) v otázku po tom, co trvá (beze změny) uprostřed proměn (eventuelně pod proměnným povrchem). Něco tak nedržitelného může dnes jen nahrávat každému relativismu a subjektivismu.

(Písek, 980807-3.)